

NOVE PRIDOBITVE NEW ACQUISITIONS

SLIKARSKA IN PLESKARSKA OBRT V ZBIRKAH SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA

215

Kustodiat za obrti Slovenskega etnografskega muzeja hrani v svojih zbirkah številna orodja, delovne pripomočke in izdelke različnih obrtnih dejavnosti. V zadnjih nekaj letih se jim je pridružilo precejšnje število predmetov slikopleskarske obrti, ki je bila v muzeju dotlej zastopana le z nekaj naključno pridobljenimi muzealijami. Muzej je sicer že od svoje ustanovitve naprej zbiral in hranil številne likovne stvaritve povečini ljudskih in obrtnih anonimnih slikarjev ter slikarskih delavnic in tudi mizarske pohištvene izdelke, ki so jih pleskali neznani pleskarski mojstri. Ta dela pa so bila zbrana in obravnavana predvsem z vidika namembnosti, izvora, likovnih in drugih kvalitet, ki jih je večinoma uveljavljala umetnostnozgodovinska stroka.

Prvo pomembnejšo zbirko delovnih pripomočkov slikopleskarske obrti je muzej pridobil leta 2002, ko je odkupil 80 kosov orodja ljubljanskega slikopleskarskega mojstra. Med njimi je bilo 72 okrasnih valjčkov, dvoje vilic za te valjčke, dva valjčka za imitacijo lesnih por, kovinski glavnik za fiodranje in trije čopiči. Isto leto je muzej odkupil 200 slikarskih papirnatih šablon in okrog 60 predlog za freske na pavs papirju, ki jih je v prvi polovici 20. stoletja pri delu uporabljal cerkveni slikar Peter Železnik iz Ljubljane.

Ob pripravi gradiva za prvo stalno razstavo v novih prostorih Slovenskega etnografskega muzeja na Metelkovi ulici v Ljubljani smo želeli predstaviti tudi slikopleskarstvo. Pokazalo se je, da muzealije, ki jih je takrat muzej imel v svojih zbirkah, teh obrti ne bi predstavile v zadovoljivi meri. Zato smo se odločili za načrtno zbiranje ključnih predmetov obrtnega slikarstva in pleskarstva. Tako je v letu 2004 prišlo v muzej z donacijo slikopleskarskega mojstra iz Zgornjih Gamelnj pri Ljubljani dodatnih 12 kosov orodja, od tega osem okrasnih valjčkov, dvoje petdelnih papirnatih šablon, valjčni aparat za stensko slikanje in čopič. Isti mojster je muzeju podaril tudi strokovni učbenik z naslovom *Strokoznanstvo za pleskarje*, ki ga je leta 1940 napisal Ivan Žnidarčič.

V letu 2005 je slikopleskarska zbirka različnih orodij in pripomočkov z donacijo soboslikarskega, pleskarskega in črkoslikarskega mojstra iz Metlike narasla za 21 predmetov. Pridobili smo osem raznovrstnih čopičev, sito za precejanje apnenega mleka, dve pleskarski lopatici, ravnilo, bencinski gorilnik – obžigalko, šest enodelnih,

Napisna tabla za kovinostrugarsko obrt, izdelek črkoslikarja Ludvika Štruklja. Ljubljana. 60. ali 70. leta 20. stoletja. Zbirka SEM. Foto: Andrej Dular, 2008.

Slikarska večdelna šablona za stensko dekoriranje. Metlika. Prva tretjina 20. stol. Zbirka SEM. Foto: Andrej Dular, 2008.

v glavnem doma narejenih šablon, eno petdelno šablono strojne izdelave in kovinski glavnik za flodranje.

V istem letu so prišli v muzej še predmeti soboslikarja in pleskarja iz Dolenjega Logatca. Poleg kompleta številčnih in črkovnih šablon iz pločevine, je donacija premogla pet topih pisalnih čopičev, radiatorski čopič, dva okrasna valjčka, kotnik, bencinski gorilnik – obžigalko in pleskarsko lestev, mojstrovo obrtno štamčiljko in stol z naslonjalom – flodran slikopleskarski izdelek.

V letu 2008 je muzej z nakupom pridobil nekaj novih predmetov slikopleskarske obrti. Iz delavnice metliškega mojstra, od katerega je muzej že imel nekaj doniranega orodja, smo ponovno pridobili pomembne predmete – 20 raznovrstnih čopičev, tri slikarske lopatice, gladilko za stene, sito za precejanje apnenega mleka in barv, dve slikarski ravnili, “mačka” za “špric omet” in pleskarsko označevalno vrstico. Posebno dragocena pridobitev je bila kolekcija starejših katalogov valjčnih in šablonskih vzorcev različnih tujih firm, med katerimi izstopa tvrdka Erste Wiener Künstlerschablonen-Fabrik Friedricha Wolfruma & Co. Ta pridobitev je pomembna, ker nam vzorčni katalogi oziroma predloge izpričujejo izvor šablon in kasneje vzorčnih valjčkov kot osnovnih orodij obrtnega dekorativnega slikarstva. Z njimi lahko ugotovljamo načine, obsežnost in razprostranjenost trgovine s temi obrtnimi delovnimi pripomočki ter njihov vpliv na likovni okus prebivalstva. Vzorčne predloge so obrtni soboslikarji uporabljali tudi pri ponudbi storitev svojim strankam.

217

Naslednja pridobitev slikopleskarskih predmetov v letu 2008 je bil nakup 12 okrasnih valjčkov s pripadajočimi vzorčnimi polami, 16 raznovrstnih čopičev, med katerimi izstopajo čopiči za imitiranje različnih vrst lesa in pisalni čopiči, dveh slikarskih lopatic, dveh različnih slikarskih ravnil za črtaljenje, noža za drobljenje in mešanje barve na paleti oz. kamnu, valjčka za imitacijo lesnih por, brizgalne pištole, večdelne šablone in dveh slikarskih palic. Razen tega je muzej pridobil še vzorčne pole oziroma predloge za okrasne valjčke pretežno italijanskih podjetij. Tudi ti predmeti so prišli iz Metlike, vendar od drugega pleskarskega in slikarskega mojstra.

Isto leto je bil v obsežnejšem odkupu predmetov iz idrijske rudarske hiše, ki je bila v lasti idrijskega fotografa in trgovca, za zbirko pridobljenih nekaj novih slikopleskarskih čopičev, kakršne so prodajali v lastni trgovini. Od hišne opreme pa so v zbirko kot obrtnopleskarski izdelek prišla flodrana notranja hišna vrata in še trgovinska blagajniška miza (pult).

Slovenski etnografski muzej ima v svojih zbirkah notranje stanovanjske opreme precejšnje število različnih pohištvenih kosov, zbranih po Sloveniji in zamejstvu. Vse te muzealije so tudi neizčrpen vir podatkov o načinih izdelave, torej o obrtnem znanju mizarjev in velikokrat tudi pleskarjev, ki so z različnimi barvnimi opleski dajali lesnim izdelkom končno likovno podobo. Ti predmeti nam seveda povedo mnogo tudi o likovno estetskem okusu naročnikov in uporabnikov teh predmetov ter o modnih trendih in vplivih na naš prostor.

Andrej Dular

218

Šablonirni čopič in šabloniran vzorec na papirju. Metlika. Druga polovica 20. stoletja. Zbirka SEM. Foto: Andrej Dular, 2008.

Dekorativni valjčki za stensko slikanje s stiliziranimi rastlinskimi vzorci. Ljubljana. Prva polovica 20. stoletja. Zbirka SEM. Foto: Andrej Dular, 2008.

Čopič suvalec – oblikovalec za imitacijo lesa. Metlika. 50. ali 60. leta 20. stoletja. Zbirka SEM.
Foto: Andrej Dular, 2008.

Flodran stol z naslonjalom. Izdelek pleskarskega mojstra iz Logatca. Prva polovica 20. stoletja. Zbirka SEM.
Foto: Marko Habič, 2008.